

MATNAZAR ABDULHAKIM IJODIDA SHOIRLIK SHUKUHI

Nasiba Djumaniyazova,
UrDU dotsenti

Polvonnazarova Bibixon
UrDU talabasi

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada zamonaviy o'zbek she'riyati vakili Matnazar Abdulhakim va uning she'rlarida shoirlik haqidagi she'rlari tahlil qilingan.

Kalit so'zlar: lirik qahramon, badiiyat, mavzu, mahorat, o'xshatish, falsafiylik, adabiy muhit.

ANNOTATION

This article analyzes the representative of modern Uzbek poetry Matnazar Abdulhakim and his poems about poetry in his poems.

Key words: lyrical hero, artistry, theme, skill, simile, philosophy, literary environment.

АННОТАЦИЯ

В данной статье анализируется представитель современной узбекской поэзии Матназар Абдулхаким и его стихи о поэзии в его стихах.

Ключевые слова: лирический герой, артистизм, тема, мастерство, сравнение, философия, литературная среда.

Milliy adabiyotimiz rivojida Xorazm adabiy muhiti vakillarining ham o'ziga yarasha salmoqli hissasi bor. Alloh nazar qilgan bu zamin o'z bag'rida ilm-u fan osmonida yorqin yulduz kabi porlagan olim-u fozillardan tashqari, inson ruhiyatining tom ma'noda davolovchisiga aylangan buyuk so'z salaflarini ham yetishtirgan xosiyatli tuproqdir. Zamonaviy o'zbek she'riyatining zabardast vakillaridan, yetuk so'z san'atkorlaridan biri Matnazar Abdulhakimdir.

Shoir she'rlari mavzulari rang-barang. Hayot mazmuni, ishq, Vatan, tabiat haqida falsafiylikka yo'g'rilgan she'rlari bir talay. Ularda tasvirlangan hayot go'zalliklari, zohiriy va botiniy olam haqida ilgari surilgan fikrlar, tabiat tasviriga bag'ishlangan she'rlaridagi bejirim o'xshatishlarni anglagan insonlar Matnazar Abdulhakim nafaqat shoir, adabiyotshunos va tarjimon sifatida ham sermahsul faoliyat yuritgan.

Qoraqalpog‘iston xalq yozuvchisi O‘rozboy Abdurahmonovning serqirra ijodkor haqidagi fikrini keltirib o‘tmoqchimiz: “*Men bu dunyoga nimaga kelganini bilmasdan ketganlarning ko‘pini ko‘rganman, Lekin Matnazar bekorga kelmadi, u shoirlik olamida Matnazar dunyosini yaratib ketdi...*”. Chunki shoir har bir she‘rida yurak yeta olgan dardning mukammal badiiy qiyofasini yarata oldi desak, darhaqiqat, mubolag‘a bo‘lmaydi. Shoirning quyidagi satrlarini o‘qigan zahotimiz qalbimizda qandaydir til bilan ifodalab bo‘lmaydigan qo‘zg‘alish paydo bo‘ladi:

*Shunday lochin bo‘lsang, qilganda hamla,
Izingdan osmonni boshlasang olg‘a.
Shohsupani emas, tolganing damlar
Kimsasiz qoyani qilsang qo‘nalg‘a.*

Shoir bu satrlar orqali nima demoqchi ekanligini she‘rni shunchaki o‘qishdan anglab bo‘lmaydi, buning uchun qalb qo‘rini bag‘ishlash kerak. Shoir lochin misolida aslida butun bir she‘riyat olamining gultojlari hisoblanmish shoirlar dunyosini, ularning ichki olamini tasvirlagan. Ya‘ni shoirlar aslida qanday bo‘lmog‘i kerak? Bu savolga javobni she‘rni tahlil qilish davomida yanada oydinlashtirib olamiz. Shoirlar o‘zlarining ezgulikka bag‘ishlovchi she‘rlari bilan xalqni o‘z ortidan ergashtirib bilsagina, ularning ruhiyatiga ijobiy ta‘sir ko‘rsatish orqali qandaydir tushkun holatdan chiqara olsagina haqiqiy shoir bo‘ladi. Haqiqiy shoir o‘zining yutuqlaridan sarmast bo‘lgan holda faqat shohsupama shohsupa yurmaydi, aksincha xalq dardi shoir dardiga aylansa, shu dardlarni o‘z dardidek his qilib ijodida buni aks ettirsa, yorug‘ kunlarning hali oldinda ekanligini xalqiga chin yurakdan anglatsagina u haqiqiy shoirlikni da‘vo qilsa arziydi. Matnazar Abdulhakim bu misralari bilan lochin misolida shoirlarni, osmon misolida esa xalqni nazarda tutgan. Ya‘ni she‘rdagi obrazlar chinakam ramziy ma‘noga ega desak adashmagan bo‘lamiz. Shoirlar haqidagi fikr-mulohazalarini she‘rga g‘oyat chiroyli tashbehtar ila singdirgan Matnazar Abdulhakim keyingi misralarda ham bu xususda qarashlarini davom ettiradi:

*Shunday lochin bo‘lsang – quzg‘unlarga keng
Osmonni abadiy qilib qo‘ysang tor.
Tutsang o‘zni bulbul, qumri bilan teng,
Bir qanoting-nomus, bir qanoting-or...¹¹*

¹¹ Tanlangan asarlar. Abdulhakimov. M. T., «G‘afur G‘ulom», 2017, 179-b.

Bu yerda shoir quzg'unlar deganda haqiqatni emas, yolg'onni kuylovchi shoirlarni, ya'ni xalqni aldashni o'ziga pasha qilib olgan ayrim qo'shtirnoq ichidagi "ijodkorlar"ni nazarda tutgan, fikri ojizimizcha. Lirik qahramonga murojaat qilar ekan Matnazar Abdulhakim agar sen o'zingni shoirlar ichida eng yaxshisi deb hisoblasang shu nomga nomunosib "quzg'un"larga osmonni abadiy tor qilib qo'y demoqchi. Qalami o'tkir shoirimiz misra oxirida haqiqiy shoir shiori or va nomus ekanligini, ikki yelkasida esa doim shularni ko'tarib yurishini juda chiroyli o'xshatish bilan ta'kidlaydi. Qush bitta qanot bilan ucha olmaganidek or va nomus ham haqiqiy shoir uchun birday zarur. She'r yakunida Matnazar Abdulhakim chinakam shoir ruhi hech qachon o'lmasligiga, uning yodi har doim insonlarning yuragida saqlanishiga ishora qiladi:

*Itifot kutmasang biron-bir jondan,
Qudrat vujudingni nogoh tark etsa,
Qanotingni shartta yig'ib, osmondan
Yuraklarga qarab sho'ng'isang-ketsang.*

"Biz bu dunyoda - ro'yi zaminda kechirayotgan hayotimizdan, ilohiy ko'zgu uzra o'tayotgan kunlarimizdan masrur bo'lmog'imiz, bu hayotni ilohiy bir tuhfa sifatida e'zoz etmog'imiz, Yaratgan tomonidan bizga naqadar ulkan saodat baxsh etilganligini anglash baxtidan mas'ud va mas'ul bo'lmog'imiz ham qarz, ham farz"¹², - deb yozgandilar shoir Matnazar Abdulhakim.

Ko'ngil kuychisining quyidagi she'rda chinakam ko'ngil xohishi, dil buyrug'i yurakka izhor qilinmoqda:

*Men seni na do'st, na g'animga aytdim,
Ravo ko'rganim yo'q har kim har kimga.
Aytsam seni men o'z sha'nimga aytdim,
Otsam seni otdim o'z yuragimga!¹³*

Shoirning bizga meros fikr ummonida yana qanchadan qancha dur-u javohirlar bor. Bu ummonga sho'ng'igan she'riyat ixlosmandlari hech qachon noumid bo'lmaydilar.

*Bizlar o'lmagaymiz, sizlarning yodlov,
Jon baxsh etar marhum jonlarga.
Qaytgaymiz, bizlarni yo'qlagan zahot,
Tirilib muborak xonadonlarga.*

¹² To'rtinchi muallim saboqlari. Q.Solayev. «Xorazm», 2014, 6-b.

¹³ Tanlangan asarlar. Abdulhakimov. M. T., «G'afur G'ulom», 2017, 180-b.

Bu Matnazar Abdulhakimning so‘nggi satrlari. Agar bu arjumand so‘zlarni dunyodan o‘tgan odamning vasiyati deb qabul qilsak, biz tiriklarga yaqinlarimizning ruhlari oldidagi majburiyatlarimiz yanada oydinlashadi. Bu borada atoqli o‘zbek shoiri va yirik jamoat arbobi Abdulla Oripov “Ayni kamolga yetib turgan bir paytda Matnazar Oramizdan ketdi. Diyorku qiyomatga qolgandir, biroz uning ijodi haqida yozish siz-u biz tiriklarning bo‘ynimizda turibdi...”¹⁴, -deganlarida naqadar haq bo‘lganlar.

Darhaqiqat, shoirning har bir she’ri uning yurak prizmasidan o‘tkazib yozilgan. Ya’ni, she’rlarda shoirning qalb kechinmalari hamohanglashib ketgan. Shu boisdan ham shoir she’rlari shu bugungacha tomir-tomirimizga xos hislarimizday chaqnab-charaqlab kirib keladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Abdulhakimov M. *Tafakkur chorrahalarida*. –Urganch: Xorazm, 2013.
2. Abdulhakimov M. *Tanlangan asarlar*. –Toshkent: G‘afur G‘ulom, 2017.
3. Matkarimov Sh. *Ustoz haqida so‘z*. –Urganch: Xorazm, 2013.
4. Ollaberganov I. *Xorazmlik ijodkorlar*. –Urganch: Xorazm, 2019.
5. Solayev Q. *To‘rtinchi muallim saboqlari..* –Urganch: Xorazm, 2014.

---

¹⁴ Ustoz haqida so‘z. Matkarimov.Sh., «Xorazm», 2013, 14-b.